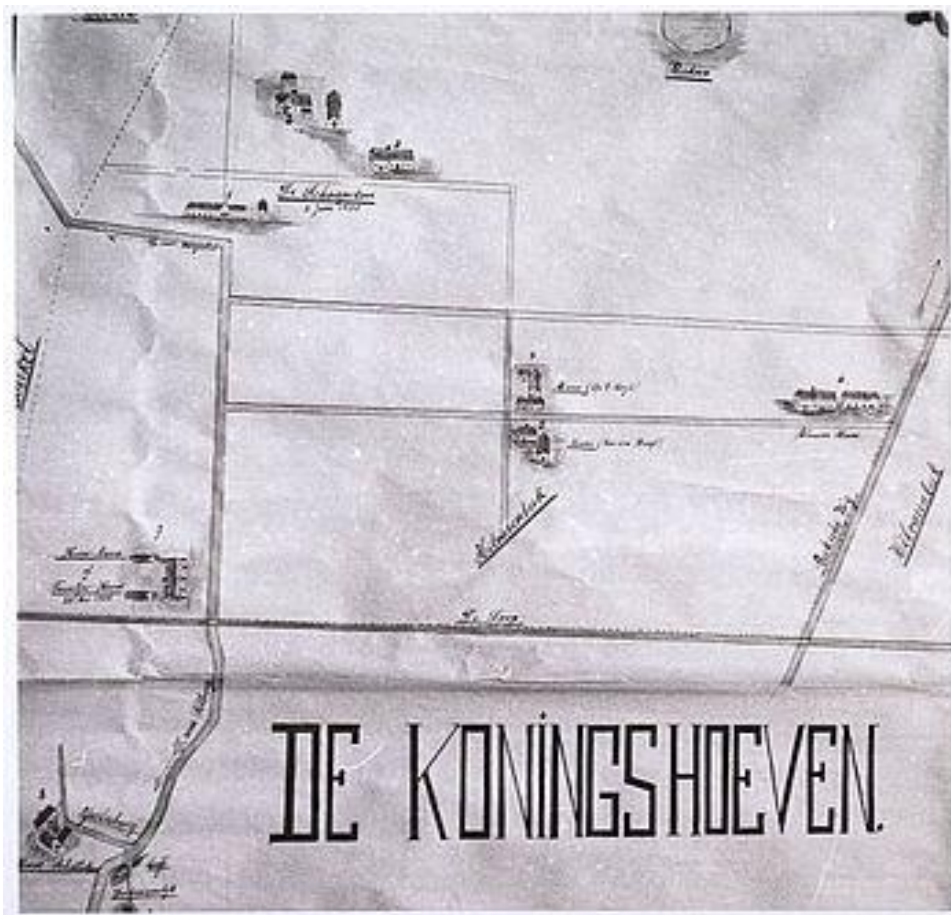

Kroniek van een kloosterbouwer en de bewoners van Torentjeshoef

Dit verhaal gaat in op een bij het grote publiek onbekend deel van de geschiedenis van De Koningshoeven in de buurt van Tilburg: de burgerbewoners en dan met name de familie Adams en nazaten op Torentjeshoef. Deze geschiedenis begint bij de legendarische Antonius Cornelis "Tontje" Adams, die op 15 juni 1871 in Tilburg geboren wordt. Mensen die hem nog gekend hebben - verschillende kleinkinderen leven nog - weten dat, toen Tontje jong was, hij met de paters Trappisten uit Zundert is gekomen om zich te vestigen op Koningshoeven. Hij zou er blijven wonen tot aan zijn dood op 31 augustus 1957, dan inmiddels 86 jaar oud.

Toon Adams was een paardensjacheraar en brouwersknecht en hij heeft nog meegewerkt aan de bouw van Abdij Onze Lieve Vrouw van Koningshoeven en later Abdij Maria Toevlucht in Zundert. Tontje heeft daarna zeker 50 jaar voor de paters Trappisten gewerkt. Het is daarom goed om eerst even stil te staan bij de geschiedenis van Koningshoeven.

Handgetekende kaart uit het regionaal archief Tilburg met de ontginningsboerderijen van Koningshoeven. Bij nr. 7 de Annahoeve of Torentjeshoeve, met datum 29 mei 1835. Dit is vermoedelijk de datum waarop de eerste steen door Anna Paulowna zelf werd gelegd. In het midden Hoeve Op 't Hoofd (Hendrikhoeve) en Hoeve Van den Burgt (Alexanderhoeve). De Tilburgsche IJscloot, die in 1887 opende, is linksonder weergegeven, maar ter plekke van de nieuwe abdij, in aanbouw genomen omstreeks 1892, staat nog de Willemschloot. De kaart geeft dus de situatie weer omstreeks 1890. De kaart zou gemaakt kunnen zijn in opdracht van Abt Willibrord Verbruggen of textielabrikant Caspar Houben.

Torentjeshoef in 1920. Hier nog 6 woningen.

De paters Trappisten - in dit geval zgn. lekebroeders - en Tontje Adams bij het oude brouwhuis. V.l.n.r. Rochus van Eijndhoven, Bernardus Hydra, Gregorius Veulings, Palemon Koenis, Antonius Adams, Lucas Zielemans. Foto omstreeks 1935.

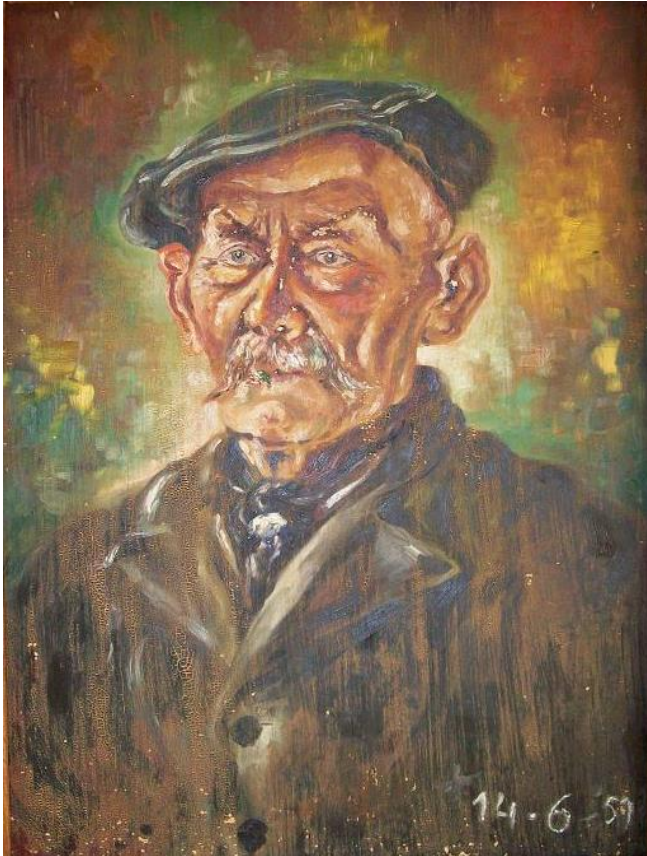
Ooit had koning Willem II in de omgeving van Koningshoeven veel grondbezit. Hij liet er woeste grond ontginnen en fokte er schapen. De wol ervan werd geleverd aan de in Tilburg sterk opkomende textielnijverheid. Willem II, toen nog prins, bezat ook een aantal bestaande hoeven in het gebied en liet vanaf 1835 zes nieuwe ontginningsboerderijen bouwen. Als eerste de Anna Pauwlonahoeve of Annahoeve, vernoemd naar zijn vrouw, de dochter van Tsaar Paul I. Daarna de Schaapskooi of Koningshoeve en vier hoeven vernoemd naar zijn (wettelijke!) kinderen: Sophiahoeve, Willemshoeve, Hendrikhoeve en Alexanderhoeve. De Schaapskooi was de grootste, maar de Annahoeve een goede tweede. De Annahoeve was voorzien van een torentje met een klok en kreeg daarom in de volksmond de bijnaam Torentjeshoef. De laan ter plaatse ontleent er nog steeds zijn naam aan en lag, tot de gemeentelijke herindeling van 1997, op grondgebied van 3 gemeenten: Tilburg, Berkel-Enschot en Hilvarenbeek. De Anna- of Torentjeshoeve markeerde lange tijd het meest noordelijke puntje van Hilvarenbeek.

In 1851 wordt Torentjeshoef verkocht aan Anthony Goijaerts, meester-timmerman en een broer van Adriaan die in Tilburg 'huisaannemer' van Willem II was. De Schaapskooi, Willemshoeve, Sophiahoeve en bijbehorende heidevelden en landerijen worden in 1852 verkocht aan de Tilburgse koopman C. Jansen, die ze in 1868 weer doorverkoopt aan de textielfabrikant Caspar Houben. Eerder al had Houben een roodververij gesticht aan de Leij. Caspar Houben stelt de hoeven met 50 hectare grond ter beschikking aan de paters die rond 1880 de abdij Sainte-Marie-du-Mont op de Katsberg in Noord Frankrijk verlaten. De Willemshoeve wordt verbouwd tot voorlopig klooster en in 1881 in gebruik genomen; in 1884 starten de paters met het brouwen van bier. In 1891 wordt Koningshoeven verheven tot abdij en dan start onder leiding van de eerste abt, Willibrord Verbruggen, de bouw van een nieuw klooster. Hier verschijnt Tontje Adams ten tonele, dan 20 jaar en nog vrijgezel. Een paar jaar later, in juli 1893, verhuizen de paters naar het gereedgekomen complex en wordt de Willemshoeve gesloopt. Op 17 september 1894 wordt de abdijkerk van Koningshoeven ingewijd .

In 1897 wordt aan de paters van Koningshoeven een perceel grond in Zundert geschonken. Abt Willibrord Verbruggen besluit om er als toevluchtsoord voor Franse monniken nog een klooster te bouwen: de abdij Maria Toevlucht. Hier in wordt in 1899 een tijdelijk onderkomen ingenomen en de bouwwerkzaamheden beginnen. Op Hemelvaartsdag, 24 mei 1900, wordt de eerste kapel van Maria Toevlucht - de huidige gastenrefter - ingewijd.

In zijn boek 'Honderd jaar monnikenleven' schrijft pater Anselmus Terstegge over de stichting van abdij Maria Toevlucht: *“Op een late avond in de herfst van 1899 - de juiste datum is niet bekend maar het was rond 1 oktober - trokken de eerste stichters naar Zundert: pater Nivardus Muis en broeder Dorotheus de Vries, vergezeld door Koningshoeven's meest verknochte loonarbeider, Toon Adams, die ter plaatse zijn levensgezellin vond. Een plezierreisje was het niet: de stichters liepen achter een hobbelende kar, getrokken door een paard. In de kar lag de afbraak van de oude Schaapskooi, die bestemd was voor de bouw van het voorlopige kloostertje. Dat deze tocht naar West-Brabant 's nachts werd ondernomen was om de pioniers, met hun raadselachtige bagage, hinderlijke nieuwsgierigheid te besparen.”*

In de periode dat hij op Maria Toevlucht werkte ontmoette Tontje Adams zijn vrouw Cornelia 'Kee' Bastianen. Cornelia was zelf Zundertse van geboorte en ze trouwen hier op 27 april 1901. Na het huwelijk vertrekken ze uit Zundert en gaan, wanneer pater Nivardus wordt benoemd tot gastenpater, mee terug naar Koningshoeven. Later zou Tontje nog regelmatig in Zundert komen. De ouders van Cornelia hadden er een herberg en Tontje bracht er vanuit

Een dag voor zijn tachtigste verjaardag in 1951 maken de paters Trappisten, als dank voor jarenlange arbeid, dit portret van Tontje Adams. Het paneel is toe te schrijven aan broeder Cornelius van Voorst (1914-1984), de kunstenaar van het klooster.

TILBURG, 19 November.

De kinderen Van Raak, welke in vroegere jaren de Torentjeshoef alhier bewoonden alwaar H.K.H. de Groothertogin van Saksen Weimar in hare jeugd zoo gezellig verkeerde, hadden ter gelegenheid hare Gouden Bruiloft, een brief van gelukwensching gezonden, waarop hun Vrijdag het volgende antwoord gewerd:

's Gravenhage, 17 Nov. 1892.

Aan de Kinderen VAN RAAK
te Tilburg.

Haar Koninklijke Hoogheid Mevrouw de Groothertogin van Saksen Weimar Prinses Sophie der Nederlanden, heeft mij opgedragen u mede te deelen dat zij zeer aangenaam verrast was door uw schrijver en uwe zeer gewaardeerde wenschen bij Haar Gouden Bruiloftsfeest op 8 October

Hoogstdezelve betaigt u daarvoor Haar hartelijken dank, en verzoekt u als blij daarvan, Haar photographisch portret aan te nemen, in herinnering aan dit feest, en aan den tijd dat Zij in haar jeugd bij Haren Doorluchtigen Vader Koning Willem II, in het land van Tilburg doorbracht

Mij kwijtende van de opdracht der Groothertogin heb ik tevens het voorrecht u de verzekering mijner hoogachting aan te bieden.

A. VINKHUIJZEN,
Intendant der Domeinen
van H. K. H. de Groothertogin.

Prinses Sophie, dochter van Koning Willem II, verbleef regelmatig op Torentjeshoef, blijkens een artikel uit de Nieuwe Tilburgsche Courant, 19-11-1892.

Koningshoeven wel eens bier heen, op de platte kar. Het paar gaat wonen op Torentjeshoef, op het adres Prinsenhoeve nr. 48, dan nog Hilvarenbeek. Hier wordt op 11 september 1902 de eerste van in totaal 8 dochters geboren: Johanna Maria Adams, beter bekend als Miet of tante Zuster. Daarna volgen kort achter elkaar: Jo, Anna, Mina, Net, Wies, Cor en Leen. Tontje en Cornelia hebben nog wel een zoon gehad, maar die overleed al na 14 maanden. Het gezin moet, zeker in de beginperiode, in primitieve omstandigheden hebben gewoond.

Torentjeshoef was in gebruik geweest als stal en wellicht als (timmer)werkplaats en waarschijnlijk was er toen al nog meer werkvolk gehuisvest. Omstreeks 1910 wordt de oorspronkelijke Annahoeve verbouwd tot 6 eenvoudige woningen. In de tweede wereldoorlog wordt de oostelijke, op de abdij georiënteerde zijgevel kapotgeschoten, waardoor Torentjeshoef uiteindelijk bestaat uit 5 woningen. Een aantal ervan heeft nog gediend als gastenverblijf, met name voor vrouwelijke familieleden die bij 'heerroom' op bezoek gingen, want die mochten natuurlijk niet verblijven op het klooster.

Ondertussen bleef Tontje Adams werken voor de Trappisten. Hij was kolenstoker op het klooster, werkte er op de boerderij en vervoerde bier. Daarnaast hield hij thuis nog koeien, paarden en 'unnen hit'(hengst).

In 1909 was Tontje getuige van een dramatisch moment in het leven van abt Willibrord Verbruggen. Deze was met de bouw van verschillende kloosters in grote financiële problemen gekomen en in Rome in opspraak geraakt. Onder druk van een pauselijk decreet doet Verbruggen afstand van zijn eigendommen in de omgeving van Tilburg, Zundert en Charneux en hij wordt ontslagen als abt. Op 6 juli 1909 verlaat Verbruggen Koningshoeven en vertrekt naar zijn geboorteplaats Berchem in de buurt van Antwerpen, om niet veel later door te reizen naar Rome. Anselmus Terstegge schrijft hierover: *"Om 4 uur in de namiddag is dom Willibrord reisvaardig. Als de supprior hem vraagt of hij nog denkt terug te komen antwoordt hij: 'Ik geloof van niet, of het moest zijn om de overdracht van het huis aan de Katsberg te tekenen. Adieu pater supprior, ik dank u voor uw goede diensten.' Dan drukt hij hem de hand en stapt in het rijtuig, samen met zijn neef, een jongeman, die zijn koffer draagt. Toon Adams, die dienst doet als koetsier, brengt hem naar het station. Nooit meer zou dom Willibrord Verbruggen Koningshoeven terugzien."*

In de winter van 1927, op 5 januari, overlijdt Cornelia Bastianen op Torentjeshoef. Terwijl ze met twee emmers mangelpoeën naar de koeien loopt zakt ze op het erf in elkaar. Ze is dan 49 jaar oud. Tontje Adams moet ten einde raad zijn geweest, maar gelukkig had hij veel dochters van wie er een aantal op Koningshoeven bleef wonen.

Dat gold niet voor zijn oudste dochter Miet Adams. Hoewel Miet jarenlang verkering had gehad met een bakker in 'Bels', is zij op aandringen van Tontje diezelfde zomer nog het klooster in gegaan. Ze trad als zuster Asteria toe tot de congregatie van de Kleine Zusters van de Heilige Joseph in Heerlen. Miet verzorgde er lange tijd zieke mijnwerkers. Tontje en zijn dochters gingen er regelmatig heen en namen dan steevast een kan karnemelk en een kan bier mee, waaraan op Koningshoeven geen gebrek was. Voor de gelegenheid nam Tontje zelfs ook zijn gebit mee, dat hij nooit droeg, en deed het in wanneer ze bij zuster Asteria arriveerden. Zijn tweede dochter Jo Adams verlaat kort na het overlijden van Cornelia eveneens het ouderlijk huis. Nog in hetzelfde jaar trouwt ze met Joanus Hermans uit Tilburg, verhuist naar de St. Josephstraat en kort daarna naar de Bergstraat in Goirle. Joanus was wever en werd later nog hoofdgetouwsteler bij Van Broekhoven. Hij behoorde tot de beste veugeltjesvangers van de streek.

*Achterkant Torentjeshoef
in 1959*

Alexanderhoeve, 1976

Hendrikhoeve, 1976

Hoewel ook Cor Adams naar de St. Josephstraat verhuisde, keert zij 7 jaar na de dood van Cornelia terug op Torentjeshoef en trekt er weer in bij haar vader. Ze trouwt met Piet van der Bruggen, een boerenzoon van de Alexanderhoeve een paar honderd meter verderop. Een van hun kinderen gaat later ook op Torentjeshoef wonen. Tontjes jongste dochter Leen betreft het huis naast Tontje. Ook Leen Adams blijft hier vrijwel haar hele leven wonen. Op enig moment wonen dus in drie van de vijf woningen van Torentjeshoef nazaten van Tontje Adams. Er hebben in totaal vier generaties Adams gewoond.

Bewoners Torentjeshoef

- Nr. 0: Deze woning is aan het einde van de oorlog kapotgeschoten. Vanaf 1902 was dit de woning van Tontje Adams en Cornelia Bastianen. Ze kregen er 8 dochters.
- Nr. 1: Aanvankelijk woonde hier Toon van Erp die melkboer was. Na de oorlog gaat Tontje Adams er met zijn dochter Cor wonen. Cor Adams blijft er wonen met Piet van der Bruggen. Een van hun kinderen betreft later nr. 5.
- Nr. 2 Tot de oorlog familie Spaninks die later op nr. 5 het gastenverblijf runnen. Daarna Leen Adams met Mark van de Wouw. Leen heeft in totaal 86 jaar op Torentjeshoef gewoond.
- Nr. 3 Hier hebben onder meer gewoond Mina en Frans Zwols. Frans was smid. Na de oorlog Bart en Bet van Kerkoerle en nog later Jo van Hees.
- Nr. 4 Ties Staak? Gastenverblijf vanaf 1972, later weer woning.
- Nr. 5 Harrie Ketelaers en na de oorlog familie Spaninks. Zij runden lange tijd het gastenverblijf tot omstreeks 1972. In dat jaar verhuisde Tontjes kleindochter, die zwanger was, met bemiddeling van pater Eligius naar nr. 5 en neemt het gastenverblijf over. Voor de paters had dat als voordeel dat de aanstaande vader, die elektricien was, dichterbij kwam wonen. Het gastenverblijf werd toen verplaatst naar nr. 4.

Mina Adams verlaat Torentjeshoef, maar blijft wel op Koninghoeven. Ook zij trouwt met een boerenzoon van de Alexanderhoeve, Toon van der Bruggen, en trekt bij hem in. De familie van der Bruggen heeft niet altijd op de Alexanderhoeve gewoond. De vader van Toon (en Piet) was namelijk boswachter en de familie had nog gewoond in een (burger)woning die inmiddels verdwenen is. Hij moet gestaan hebben op een lager gelegen perceel aan de rechterzijde in de bocht kort na de brug over het kanaal, tegenover het brugwachtershuisje. Deze woning is in de oorlog kapotgeschoten. Opvallend is dat op de kaart uit 1890 de Alexanderhoeve nog staat aangegeven als Hoeve Van den Burgt. Dat hier een relatie ligt met de familie Van der Bruggen lijkt aannemelijk. Ook Toon's zoon Jantje Van der Bruggen vindt emplooi als loonarbeider op de Trappistenbrouwerij.

Naast de Alexanderhoeve staat ook nog steeds de Hendrikhoeve of hoeve Op 't Hoofd, de derde nog bestaande hoeve die oorspronkelijk door Willem II is gebouwd. Deze hoeve wordt al generaties lang bewoond door de familie Op 't Hoofd, onder meer door Rinus en Pietje. Pietje op 't Hoofd werd vroeg weduwe. Haar zoon, een vrijgezel, werkte ook weer op het Trappistenklooster. Later woonden er nog Kees de Beer en Anneke Op 't Hoofd.

De bewoners van Koningshoeven kregen veel te maken met Jan van de Mortel, een notabele Tilburger, die o.m. advocaat, wethouder, lid van de Eerste Kamer en tijdens de oorlog burgemeester van Tilburg was. Jan van de Mortel was getrouwd met Josephina 'Fien' Houben, de kleindochter van grootgrondbezitter en textielabrikant Caspar Houben die eerder 50 hectare grond aan de paters ter beschikking had gesteld. Niet verwonderlijk was een van de talrijke nevenfuncties van Van de Mortel die van bewindvoerder van de Cisterciënzer Abdij Koningshoeven. Een pikante anekdote uit die tijd komt van Karel Hermans, een zoon van Jo Adams. Hij was een fervent veugeltjesvanger, net als zijn vader Joanus Hermans en schoonvader Joan Bosch - de beste kneutervanger van zijn tijd. Karel: *"Ik ging vroeger vaak*

*De familie Adams omstreeks 1925. Staand v.l.n.r.: Anna, Miet, Mina, Net, Jo
Zittend v.l.n.r.: Cor, Toon, Leen, Cornelia, Wies*

De familie Van der Bruggen, begin jaren '50

voordat de ploeg begon, was ik er vaak te vinden met Jantje van der Bruggen, een zoon van tante Mina. De pop haalde ik bij een boer in Poppel. Voordat je ermee kon vangen moest zo'n pop eerst tot rust komen. Ik bewaarde die goudvinken bij tante Mina thuis in de stal. In de buurt was de villa van de erven Van de Mortel waar de gezusters Houben woonden. Anny Houben ging vaak paardrijden op Koningshoeven. Regelmatig dronk ze koffie bij tante Mina. Je moet weten dat mevrouw Houben voorzitter van de dierenbescherming was. Ik keek er dus nogal van op dat ze tante Mina had gevraagd of ze mijn goudvinken kon kopen om thuis te houden. "Meteen doen!" heb ik gezegd. Tante Mina heeft ze daarna inderdaad verkocht. Later heb ik dit verhaal nog vaak gebruikt als ik last kreeg van de politie".

De Willemshoeve, Schaapskooi en Sophiahoeve zijn al eind 19^e eeuw gesloopt, maar de drie andere, oorspronkelijke Koningshoeven, allen gelegen op voormalig Hilvarenbeeks grondgebied, zijn dus bewaard gebleven. De erven Van de Mortel/Houben hebben de Alexanderhoeve uiteindelijk verkocht aan de familie Van der Bruggen, die de hoeve daarvoor al lange tijd pachtte. Wel bezitten de erven tot op de dag van vandaag nog grond op Koningshoeven. Torentjeshoef is in 2001 door de paters Trappisten verkocht aan een woningstichting. De woningen zijn in 2004 opgeknapt, waarbij de paters nog kritisch hebben meegekeken. Ook de Hendrikhoeve wordt nog steeds bewoond. De hoeven worden niet beschermd als monument, maar dat zij een belangrijke cultuurhistorische waarde hebben moge duidelijk zijn.

Oirschot, oktober 2009 © Werner Hermans | www.wernerhermans.com

Geraadpleegde bronnen

Leen van de Wouw-Adams
Annie Adriaansen-Hermans
Karel Hermans
Riet Kroon-Van der Bruggen
Riet Verschuren-Van der Bruggen
Abt Bernardus
Wim Schoorl

Pierre van Beek - Koningshoeven verbergt nog landhuis van Willem II. (Nieuwsblad van het Zuiden 26-1-1971)

Ronald Peeters - De straten van Tilburg (Tilburg, 1987)

Ronald Peeters - Koning Willem II, ondernemer en grootgrondbezitter in Tilburg (Tilburg magazine 1993)

Anselmus Terstegge - Honderd jaar monnikenleven in Koningshoeven (Tilburg, 1984)

Monumenten Inventarisatie Project, MIP KL054-001100

www.regionaalarchieftilburg.nl

www.kadaster.nl

www.historietilburg.nl

www.geheugenvantilburg.nl

www.abdijmariatoevlucht.nl

www.koningshoeven.nl